

MINISTER
SPRAWIEDLIWOŚCI

Warszawa, r.

DLPK-I.401.8.2021

Pan
Aleksander Pocięj
Przewodniczący
Komisji Praw Człowieka,
Praworządności i Petycji
Senatu RP

Szanowny Panie Przewodniczący,

w odpowiedzi na pismo z dnia 17 maja 2021 r., BPS.DKS.KPCPP.0330.13.2021, w sprawie petycji o podjęcie inicjatywy ustawodawczej dotyczącej zmiany art. 626 k.p.k., mającej na celu przyspieszenie uzyskiwania przez prawników wynagrodzeń za świadczenie pomocy prawnej z urzędu w postępowaniach karnych (P10-76/20), uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Przedmiotem petycji jest postulat zmiany art. 626 k.p.k. poprzez uzupełnienie go o treść normatywną w brzmieniu: *o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w sprawie sąd rozstrzyga, odrębnym od orzeczenia końcowego, postanowieniem.* Uzasadnieniem dla postulowanej zmiany jest chęć wprowadzenia rozwiązań mających na celu przyspieszenie wypłaty wynagrodzeń dla adwokatów i radców prawnych za świadczenie pomocy prawnej z urzędu, którzy w obecnym stanie prawnym otrzymują wynagrodzenie dopiero z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie karne.

W aktualnym stanie prawnym, zgodnie z art. 626 § 1 k.p.k., sąd w orzeczeniu kończącym postępowanie określa, kto i w jakiej części ponosi koszty postępowania. Odrębne postanowienie w tym zakresie wydaje się wówczas, gdy w orzeczeniu kończącym postępowanie nie znalazło się rozstrzygnięcie o kosztach procesu, jak również wówczas, gdy zachodzi potrzeba dodatkowego ustalenia ich wysokości lub potrzeba rozstrzygnięcia o kosztach postępowania wykonawczego (art. 626 § 2 k.p.k.).

Do kosztów procesu zaliczają się koszty sądowe, na które składają się wydatki poniesione przez Skarb Państwa od chwili wszczęcia postępowania oraz opłaty, jak również

uzasadnione wydatki stron, w tym z tytułu ustanowienia w sprawie jednego obrońcy lub pełnomocnika (art. 616 k.p.k.). Do wydatków ponoszonych przez Skarb Państwa od chwili wszczęcia postępowania należą również wypłaty z tytułu nieopłaconej przez strony pomocy prawnej udzielonej z urzędu przez adwokatów lub radców prawnych.

W kontekście przedmiotu petycji, jakim jest postulat zmiany art. 626 k.p.k., w kierunku, który wprowadzałby jako zasadę regulowanie należności z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej z urzędu niezależnie od orzeczenia kończącego postępowanie karne, stwierdzić należy, że tego rodzaju rozwiązanie nie wydaje się celowe z punktu widzenia potrzeby zapewnienia jedności i łączności rozstrzygnięć wydanych w konkretnej sprawie. Wątpliwym jest również, czy tego rodzaju rozwiązanie byłoby funkcjonalne i efektywne, także z perspektywy celu, który miałby być osiągnięty poprzez proponowaną nowelizację.

Zauważyć bowiem należy, że wynagrodzenie obrońcy lub pełnomocnika z urzędu składa się z dwóch elementów: opłaty oraz zwrotu wydatków. W przypadku udziału obrońcy lub pełnomocnika w całym postępowaniu przed sądem danej instancji rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów powinno uwzględniać jego działania podczas wszystkich terminów rozprawy. Należy tu bowiem wskazać, że zgodnie z § 4 ust. 2 *rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu* (Dz. U. z 2019 r., poz. 68) oraz zgodnie z § 4 ust. 2 *rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu* (Dz. U. z 2019 r. poz. 18) opłatę wskazaną w rozporządzeniu można podnieść nawet o 150% m. in. zależnie od liczby stawieniectw w sądzie, podejmowanych czynności czy wkładu w przyczynienie się do wyjaśnienia okoliczności sprawy. Są to okoliczności, które można ocenić nie wcześniej niż w finale procedowania w danej instancji. Ponadto, zgodnie z tymi samymi aktami prawnymi, Skarb Państwa zwraca niezbędne udokumentowane wydatki adwokata ustanowionego z urzędu, zaś wydatki takie mogą być ponoszone aż do ostatniego terminu rozprawy.

Orzekanie o wynagrodzeniu reprezentanta prawnego powinno więc następować dopiero wówczas, kiedy będzie można ocenić wszystkie okoliczności mające wpływ na jego wysokość. Jest to istotne także dlatego, że rozstrzygnięcie o kosztach postępowania jako integralna część orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie w danej instancji jest z tym rozstrzygnięciem merytorycznym ściśle powiązane, zwłaszcza w przypadku wyroku skazującego, w którym sąd określa kto i w jakiej wysokości ponosi określone koszty procesu.

Z perspektywy osoby skazanej określenie wysokości ewentualnych kosztów procesu ma znaczenie gwarancyjne, podlega również kontroli w toku postępowania instancyjnego. W przypadku wprowadzenia jako zasady odrębnego rozstrzygnięcia o należnościach z tytułu nieopłaconej przez strony pomocy prawnej udzielonej z urzędu przez adwokatów lub radców prawnych na każdym etapie procesu, można sobie wyobrazić sytuację, w której każdorazowe wydanie orzeczenia kończącego postępowanie, które miałyby zawierać także ostateczne rozstrzygnięcie o kosztach procesu musiałyby i tak oczekiwać na uprawomocnienie się poszczególnych postanowień w przedmiocie należności przyznanych adwokatom lub radcom prawnym z tytułu pomocy prawnej z urzędu świadczonej na poszczególnych etapach postępowania karnego, które również mogłyby podlegać odrębnej kontroli instancyjnej.

Nie negując jednak istoty problemów podnoszonych w petycji, można byłoby rozważyć wprowadzenie rozwiązań stanowiących podstawę prawną do wypłaty należności z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej z urzędu adwokatowi lub radcy prawnemu, który definitywnie zakończył świadczenie pomocy prawnej na danym etapie postępowania (np. został zwolniony przez sąd lub oskarżony wyznaczył obrońcę z wyboru). Tego rodzaju rozwiązanie mogłoby rzeczywiście przyspieszyć realizację uprawnień reprezentantów procesowych w zakresie wypłaty im wynagrodzenia, z drugiej zaś strony pozwoliłoby wyeliminować ewentualne problemy funkcjonalne, które wskazano wyżej. Wydaje się przy tym jednak, że ewentualna zmiana w tym zakresie nie powinna dotyczyć przepisu art. 626 § 2 k.p.k. dotyczącego kosztów postępowania, lecz ustaw: z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 75 z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2020 r. poz. 1651 z późn. zm.), które stanowią generalną postawę do ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu świadczonej odpowiednio przez radców prawnych lub adwokatów.

Z wyrazami szacunku

Z upoważnienia Ministra Sprawiedliwości

Marcin Warchoń

Sekretarz Stanu

w Ministerstwie Sprawiedliwości

/podpisano elektronicznie/